

Høgskolen i Telemark

EKSAMEN

6012 Driftsregnskap og budsjettering

Onsdag 4. mai, 2011

Tid : 09.00 – 12.00

Målform : Bokmål

Sidetall : 8 sider, inkl. forside og svarark + 16 sider med vedlegg

Hjelpemiddel: Ingen utover (avansert) kalkulator

Merknad : Oppgavesettet består av tre deler:

Den 1. delen består av påstander som enten er riktige eller gale. Du angir om du mener påstanden er riktig eller gal ved å sette ring rundt "Riktig" eller "Galt".

Den 2. delen består av flervalgsspørsmål. Du har fire svaralternativer a., b., c. og d., hvorav ett av alternativene er riktig. Du setter sirkel rundt den bokstaven du mener gir det riktige svaret.

Når du ser sikker på ditt endelige svar, overfører du det til løsningsarket (ark 8) ved å markere tydelig hvilket alternativ du mener er riktig. Dette kan gjøres enten ved å skravere ruten eller sette et kryss i den aktuelle ruten. Dette bør du gjøre mot slutten av eksamenstiden. Du leverer svararket.

Den 3. delen består av oppgaver knyttet til innleveringsoppgavene. Disse løses enten på vedleggene og/eller på vanlig eksamenspapir.

Husk å skrive kandidatnummeret ditt på svararket og vedleggene du leverer.

Vedlegg : 8, hvert i 2 eksemplarer.

Eksamensresultata blir offentliggjort på nettet via Studentweb

Del 1: Riktig og gale påstander (vektet 10 %)

1.1 I næringsvirksomheter går effektivitetsstyring ut på å styre virksomhetens salg mot lønnsomme produkt- og markedssegmenter

Riktig Galt

1.2 Mens finansregnskapet har et historisk perspektiv, vektlegger internregnskapet fremtiden.

Riktig Galt

1.3 I selvkostkalkulasjon er produktkostnadene basert på tilvirkningskost.

Riktig Galt

1.4 Med alternativkostnad menes produktkostnadene knyttet til konkurrentenes produktalternativer.

Riktig Galt

1.5 I det relevante kapasitetsintervallet er de faste enhetskostnadene fallende ved økt aktivitet (volum).

Riktig Galt

1.6 Med sysselsatt kapital menes den kapital som er knyttet til virksomhetens verdiskapning.

Riktig Galt

1.7 Differansekostnader er kostnadsdifferansen mellom to alternativer.

Riktig Galt

1.8 Med pristaker menes en virksomhet som kan differensiere sine produkter.

Riktig Galt

1.9 I ABC-kalkulasjon inndeles aktiviteter i et kostnadshierarki etter den faktor som er kostnadsdrivende for aktiviteten.

Riktig

Galt

1.10 Driftsmarginen uttrykker hvor mange ører av hver krone virksomheten har til å dekke sine finanskostnader og fortjeneste.

Riktig

Galt

Del 2: Flervalg (vektet 23 %)

2.1 Følgende forhold påvirker *ikke* en virksomhets dekningsbidrag:

- a. Kostnadmessige endringer i emballeringen
- b. Endringer i foredlingsgraden av innkjøpte materialer/komponenter
- c. Endringer i tilvirkningskapasiteten
- d. Endringer i produktmiks

2.2 Et forbruksavvik i de indirekte variable kostnadene i et standardkostregnskap kan skyldes

- a. at de variable kostnadene ikke er proporsjonale i det aktuelle aktivitetsintervallet
- b. at kapasitetsutnyttelsen ble annerledes enn budsjettert
- c. at sykefraværet ble høyere eller lavere enn forutsatt
- d. Alle alternativene er korrekte.

2.3 Forskjellen mellom et fleksibelt budsjett og standardkostregnskapet basert på bidragsprinsippet er

- a. at det fleksible budsjettet viser de budsjetterte inntekter ved periodens virkelig salgsvolum
- b. at det fleksible budsjettet viser de virkelige inntektene ved periodens virkelig salgsvolum
- c. at det fleksible budsjettet viser de budsjetterte inntektene ved periodens budsjetterte salgsvolum
- d. Alle alternativene er korrekte.

2.4 Hvilke argumenter legges normalt til grunn når en virksomhet velger outsourcing?

- a. Aktiviteten kan utføres bedre av eksterne leverandører
- b. Virksomheten ønsker bedre kostnadsfleksibilitet
- c. Outsourcing gir lavere kostnader
- d. Alle alternativene er korrekte.

2.5 En virksomhet har beregnet sin optimale bestillingsmengde for ett av sine produkter til 200 enheter, ledetiden er 4 uker og gjennomsnittlig forbruk per uke er 25. Dersom virksomheten ønsker å ha sikkerhetslager på 15 enheter, hva blir det optimale bestillingspunktet?

- a. 60 enheter?
- b. 100 enheter?
- c. 115 enheter?
- d. 200 enheter?

2.6 Et servicesenter kan defineres som en ansvarsenhet i bedriften som skal gjennomføre et program innenfor et vedtatt budsjett. Følgende avdelinger kan klassifiseres som et servicesenter:

- a. En informasjonsavdeling
- b. Et kommersielt trykkeri
- c. Et skip i linjefart
- d. Alle alternativene er korrekte

Følgende oppgavetekst gjelder både for 2.7 og 2.8:

Høylandet AS vurderer om det skal introdusere et nytt produkt. Bedriftens ledelse har kommet frem til følgende data:

Antall enheter som skal tilvirkes og selges per år:	10 000
Nødvendig investering:	kr 200 000
Kalkulert tilvirkningskost per enhet:	kr 30
Budsjetterte salgs- og administrasjonskostnader:	kr 40 000
Avkastningskrav:	10 %

2.7 Hvor stort blir det prosentuelle tillegget på tilvirkningskost skal Høylandet AS tilfredsstille sitt avkastningskrav?

- a. 6,67 %
- b. 8,3 %
- c. 13,33 %
- d. 20 %

2.8 Hvor stor blir målsatt pris?

- a. kr 32,01
- b. kr 32,49
- c. kr 34,00
- d. kr 36,00

Følgende oppgavetekst gjelder oppgavene 2.9 og 2.10:

Jensen & Co. AS tilvirker en høyttaler som selges til produsenter av audio- og HI FI-utstyr. Jensens kalkyle er som følger:

Salgspris per enhet	kr 420, som oppnås i markedet
Variable kostnader	" 294
Faste kostnader	" 56

Årlig kapasitet i antall enheter: 25 000

Jensen & Co har nettopp etablert en HI-FI-divisjon som også planlegger å benytte nevnte høyttalerprodukt. Den nye divisjonen trenger 5 000 høyttalere årlig, og for å sjekke markedet og for å ha et forhandlingskort internt, har den nye divisjonssjefen mottatt et tilbud fra en annen produsent på kr 420 per enhet minus en kvantumsrabatt på 5 %.

2.9 Anta at Jensen & Co kun utnytter 80 % av årlig kapasitet og at den nye divisjonssjefen står helt fritt til hvem hun kan kjøpe fra. Basert på internprisregelen, hva er det laveste nivået som en internpris kan ligge på?

- a. kr 294
- b. kr 350
- c. kr 399
- d. kr 420

2.10 Anta at nå at Jensen opererer med 100 % kapasitetsutnyttelse som selges på det eksterne markedet. Basert på internprisregelen, hva er det laveste nivået som en internpris bør ligge på?

- a. kr 294
- b. kr 350
- c. kr 399
- d. kr 420

Del 3 (vektet 67 %):

I oppgavene 3.1 – 3.3 skal du benytte vedleggene 1, 2, 3 og 4 (løsninger fra den obligatoriske innleveringsoppgaven) som utgangspunkt. Vedleggene er vedlagt i to eksemplarer, slik at du kan gjøre endringene direkte i vedleggene (kladd og innføring).

Husk å skrive kandidatnummeret ditt på vedleggene som leveres inn.

Oppgave 3.1

I forbindelse med budsjettarbeidet for 20x1, vurderte bedriftens ledelse om det *også* burde investeres i en ny maskin i Tilvirkningsavdeling 1. Denne *tilleggsinvesteringen* hadde en anskaffelseskostnad på kr 540 000 og ville være i drift fra 01.01.20x1. Bedriften benytter lineære avskrivninger og en økonomisk levetid på 10 år for denne type investeringer.

Investeringen ville ha medført at standard tid i T1 kunne reduseres til 2 timer for Alfa og til 1 time for Beta. Ingen endringer i T2.

Vi forutsetter i deloppgavene a, b og c at investeringen tas inn i budsjettet.

- a. *Utarbeid nye standardkalkyler for Alfa og Beta og nytt budsjettert resultatregnskap basert på bidragsprinsippet.*

Budsjettert årlig salgsvolum er som tidligere, 12 000 enheter Alfa og 6 000 enheter Beta. Det er ikke budsjettert med beholdningsendringer.

De budsjetterte indirekte variable kostnadene i T1 og i Salgs- og administrasjonsavdelingen er uendret med henholdsvis kr 960 000 og kr 485 400.

Hint: Husk også at det blir nye variable indirekte standardsatser i T1 og S/A-avdelingen.

Når du utarbeider de nye standardkalkylene og resultatbudsjettet kan du gjøre endringene direkte i vedlagte løsningsforslag for innleveringsoppgaven (vedlegg 1 og 2).

- b. *Forutsetter at de budsjetterte lønnskostnadene i januar totalt blir kr 1 538 375 og at investeringen selvfinansieres med 40 % og resten med et langsiktig lån. Investeringen betales i januar 20x1. Beregn de likviditetsmessige konsekvensene i likviditetsbudsjettet.*

Merverdiavgiftssatsen er 25 %. Feriepengene er 12 % og arbeidsgiveravgiften 14,1 %.

Du kan vise og gjøre beregningene i vedlagte likviditetsbudsjett fra den opprinnelige innleveringsoppgaven.

- c. *Hvilke poster i den budsjetterte utgående balansen per 31.01, ville investeringen ha påvirket?*

Du skal ikke gjøre beregninger, men skrive ned de postene som du mener vil bli påvirket, og i hvilken retning (+ eller -) de blir påvirket.

Du kan skrive postene i vedlagte utgående balanse fra den opprinnelige innleveringsoppgaven.

Når du besvarer oppgavene 3.2 og 3.3 bruker du tallene fra den opprinnelige innleveringsoppgaven:

Oppgave 3.2

I februar 20x1 realiserte AS Garvik Industrier følgende:

	Alfa	Beta
<i>Produksjonsvolum:</i>		
Antall enheter påbegynt T1	980	520
Antall enheter ferdigstilt T2 (inn på ferdigvarelageret)	950	480

Hva ble standard mengde og tid for produktene i februar 20x1? Baser beregningene på de opprinnelige kostnadsstandardene.

100 % av materialene ble som kjent satt inn i tilvirkningsprosessen ved starten i T1.

Oppgave 3.3

Med basis i selvkostregnskapet i vedlegg 5, foreta avviksanalyser (samlet for de to produktene) av direkte lønn i T1 og av de indirekte variable og faste tilvirkningskostnadene i T2.

Standardsatsene finner du i vedlegg 1 og 2. Virkelig lønssats i T1 ble kr 205 per time, mens virkelig tid i T2 ble 1420 timer (samlet for Alfa og Beta).

På generelt grunnlag, nevnt minst tre årsaker til at avvikene kan oppstå.

Bruk vedlagte skjemaer (vedlegg 6, 7 og 8).

Kandidatnummer: _____

Svarark
Avsluttende deleksamen
6012 Driftsregnskap og budsjettering

Onsdag 4. mai, 2011. Tid: Fra kl. 09.00 – 12.00

Rettledning for utfylling:

- Marker tydelig hvilket av alternativene du mener er riktig. Dette kan gjøres enten ved å skravere ruten eller sette et kryss i den aktuelle ruten.

Riktige og gale påstander		
Spørsmål #	Riktig	Galt
1.1		
1.2		
1.3		
1.4		
1.5		
1.6		
1.7		
1.8		
1.9		
1.10		

Flervalg	Svaralternativ			
Spørsmål #	a	b	c	d
2.1				
2.2				
2.3				
2.4				
2.5				
2.6				
2.7				
2.8				
2.9				
2.10				

Venless 1

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1	Standard bidragskalkyle			20x1	Januar 20x1										
2															
3															
4			Sats	Mengder/standarder			Standardkalkyle F-varer kr			Standardkalkyle VIA kr					
5	Budsjettert salg			Alfa	Beta	Ceta	Alfa	Beta	Ceta	Alfa	Beta	Ceta			
6	Budsjettert produksjon			940	470	0	2 100,00	1 250,00	0,00						
7	Tilvirkningsavdeling 1			1 000	500	0									
8	Tilvirkningsavdeling 2			1 000	500	0									
9	Variable kostnader:														
10	Materialer		kr 100,00	3,0	2,0	0,0	300,00	200,00	0,00	300,00	200,00	0,00			
11	Direkte lønn														
12	Tilvirkningsavdeling 1		kr 200,00	3,0	2,0	0,0	600,00	400,00	0,00	600,00	400,00	0,00			
13	Tilvirkningsavdeling 2		kr 180,00	1,0	1,0	0,0	180,00	180,00	0,00						
14	Indirekte var. tilvirkningskostnader														
15	Materialer		kr 5,00				15,00	10,00	0,00	15,00	10,00	0,00			
16	Tilvirkningsavdeling 1		kr 20,00	3,0	2,0	0,0	60,00	40,00	0,00	60,00	40,00	0,00			
17	Tilvirkningsavdeling 2		kr 15,00	1,0	1,0	0,0	15,00	15,00	0,00						
18	Tilvirkningsmerkost						1 170,00	845,00	0,00	975,00	650,00	0,00			
19	Indl var. salg- og adm.-avd.		2,54 %				29,72	21,46	0,00						
20	Dekningsbidrag						900,28	383,54	0,00						

Prosentvis fordeling av materialer på tilvirkningsavdelinger

Tilvirkningsavdeling 1 100 %
Tilvirkningsavdeling 2 0 %

Vedlegg 2

Bidragkalkulasjon

Budsjetterte salgsinntekter

	Antall enheter	Pris per enh.	Sum	
Alfa	12 000	2 100	25 200 000	
Beta	6 000	1 250	7 500 000	
Ceta	0	0	0	32 700 000

Budsjetterte direkte kostnader

Direkte materialer		Antall kg			
Alfa	12 000	36 000	kr 300,00	3 600 000	
Beta	6 000	12 000	kr 200,00	1 200 000	
Ceta	0	0	kr 0,00	0	4 800 000
Sum antall kg		48 000			
Direkte lønn					

Tilvirkningsavdeling 1		Dir. timer			
Alfa	12 000	36 000	kr 200,00	7 200 000	
Beta	6 000	12 000	kr 200,00	2 400 000	
Ceta	0	0	kr 200,00	0	9 600 000
Sum antall timer		48 000			

Tilvirkningsavdeling 2		Dir. timer			
Alfa	12 000	12 000	kr 180,00	2 160 000	
Beta	6 000	6 000	kr 180,00	1 080 000	
Ceta	0	0	kr 180,00	0	3 240 000
Sum antall timer		18 000			

	Mat.avd	T1	T2	S/A	
Indir. VK	240 000	960 000	270 000	485 400	1 955 400
Sum variable kostnader					19 595 400

DEKNINGSBIDAG

Faste kostnader

Husleie	140 000	300 000	130 000	120 000	690 000
Energi	80 000	240 000	50 000	30 000	400 000
Indirekte lønn	420 000	2 100 000	650 000	3 770 500	6 940 500
Avskrivninger	80 000	640 000	250 000	40 000	1 010 000
Kontorhold	0	80 000	0	120 000	200 000
Honorarer	0	0	0	60 000	60 000
Rentekostn.				228 100	228 100
Sum FK	720 000	3 360 000	1 080 000	4 368 600	9 528 600

BUDSJETTERT RESULTAT

Standardsatser

Mat.avd	Variabel	5,00 per kg
	Fast	15,00
	Total	20,00 per kg

T1	Variabel	kr 20,00 per dir time
	Fast	kr 70,00
	Total	kr 90,00 per dir. time

T2	Variabel	kr 15,00 per time
	Fast	kr 60,00
	Total	kr 75,00 per time

S/A	Variabel	2,00 % på tilvirkningskost	Sum tilvirkningskost	24 270 000
	Fast	18,00 %	Sum tilvirkningsmerkost	19 110 000
	Total	20,00 % på tilvirkningskost		

S/A Variabel kost. f. tilv.

Veiledning 3

Likviditetsbudsjet for januar 20x1 basert på balanseprognosen per 31.12
og det som er budsjettet i januar.

(alle tall i 1000 kr)	Januar	Til UB
Innbetalinger fra drift		
Kundefordringer	2 956 400	
Salgsinnbetalinger	640 375	
Sum innbetalinger til drift	3 596 775	
Utbetalinger til drift		
Utbetalinger til råvareleverandører	520 000	
Andre innkjøp / diverse driftsutgifter	269 404	
Salgs- og administrasjonsutgifter		
Elektrisk kraft, annen energi		
Salgsprovisjoner		
Lønnsutbetaling	1 289 889	
Feriepenger		
Arbeidsgiveravgift	195 000	
Husleie	57 500	
Honorarer, representasjon div.		
Sum utbetalinger til drift	2 331 793	
Skyldig (til gode) merverdiavgift		
Likviditetsresultat av drift	1 264 982	
Finansielle innbetalinger		
Innbetaling av ny egenkapital		
Nye låneopptak	360 000	
Sum finansielle innbetalinger	360 000	
Finansielle utbetalinger		
Avdrag på lån	510 000	
Investeringsutgifter	650 000	
Utbrytebetaling		
Skattebetaling		
Renteutgifter	62 000	
Sum finansielle utbetalinger	1 222 000	
Likviditetsresultat fra finansielle transaksjoner	-862 000	
INNBEHALINGSOVERSKUDD	402 982	
(UNDERSKUDD)		
+ IB kassekreditt (inkl. kontanter)	-597 700	
= UB kassekreditt	-194 718	
Disponibel likviditet		
(KK limit - UB Kassekreditt)	1 805 282	

Budsjettert balanse per 31.01.x1

Vedless 4

Eiendeler		IB	Tilgang	Avgang	UB
Anleggsmidler		7 947 300	520 000	84 167	8 383 133
Råvarelager	215 400	20 000			235 400
Varer i arbeid	190 000	0			190 000
Ferdigvarer	250 200	95 550			345 750
Kundefordringer	2 956 400	2 561 500		2 956 400	2 561 500
Bank, kontanter	42 300				0
Sum eiendeler	11 601 600				11 715 783
Eigenkapital					
Innskutt egenkapital	2 800 000				2 800 000
Oppjøent egenkapital	1 096 800	0			1 096 800
Resultat etter skatt jan.		166 799			166 799
Sum egenkapital	3 896 800				4 063 599
Langsiktige lån	3 530 000	360 000		510 000	3 380 000
Skyldige renter	66 000	19 820		62 000	23 820
Påløpste/skyldige feriepenger	2 104 000	154 787		0	2 258 787
Påløpstskyldig arb. giv. avgift	432 000	203 699		195 000	440 699
Leverandørgjeld	500 000	525 000		520 000	505 000
Skyldig skatt	230 000	64 866		0	294 866
Skyldig merverdiavgift	202 800	351 494		0	554 294
Kassekreditt	640 000				194 718
Sum Egenkapital og gjeld	11 601 600				11 715 783

Periode: Januar 20x1 20x1

		Produkt Alfa		Produkt Beta		Produkt Ceta		SUM HELE BEDRIFTEN				
Salg	mengde	sum kr	mengde	sum kr	mengde	sum kr	Sum kr standard	Sum kr virkelig				
	920	1 890 000	480	600 000			2 490 000	2 490 000				
Kostnader	Standard		Standard		Standard		Standard	Virkelig	Avvik			
	mengde	sats	sum kr	mengde	sats	sum kr	mengde	sats	sum kr			
Materialer	Tilvirkningsavdeling 1	3 000	100	300 000	1 000	100	100 000	0	100	400 000	375 725	24 275
	Tilvirkningsavdeling 2	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	0
	Dir. lønn	3 000	200	600 000	1 000	200	200 000	0	200	800 000	830 251	-30 251
	Dir. lønn	Tilvirkningsavdeling 2	910	180	163 800	560	180	100 800	0	180	264 600	245 660
Sum avvik dir. kostnader											12 964	
Indirekte tilvirkningskostnader:												
Materialer												
	Tilvirkningsavdeling 1	3 000	kr 20,00	60 000	1 000	kr 20,00	20000		kr 20,00	80 000	91 000	-11 000
	Tilvirkningsavdeling 2	910	75	68 250	560	75	42 000		90	360 000	363 000	-3 000
	Periodens tilvirkningskost			1 462 050			552 800		75	110 250	108 000	2 250
Beholdningsendringer VIA												
		-90	1230	-110 700	60	820	49 200			2 014 850		
										-61 500	-61 500	
	Tilvirkningskost ferdigvarer			1 351 350			602 000			1 953 350		
Beholdningsendr. ferdigvarer												
		10	1485	14 850	-80	1075	-86 000			-71 150	-71 150	
				1 366 200			516 000			1 882 200		
	Tilvirkningskost solgte varer			273 240			103 200			376 440	416 015	-39 575
Indir. kostnader salgadm:		20,00 %			20,00 %				20,00 %			
				1 639 440			619 200			2 258 640		
Kalkulert setkost			250 560			-19 200				231 360		
Produktresultatet												
Sum avvik direkte kostnader											12 964	
Sum dekningsdifferanser											-51 325	
Produksjonsresultatet											192 999	192 999

Vedlegg 6

(1)

Standardkostnader:

Driftsregnskapet ført til
standardkost:

Hva virkelig
produksjonsvolum skal
koste når kostnadene er
beregnet på basis av
standard pris/sats og
standard mengde/tid

(2)

For avviksanalysen:

Virkelig forbrukt mengde/tid
til standard pris/sats

(3)

Virkelige kostnader:

Driftsregnskapet
basert på finansregnskapets
virkelige kostnader ved
periodeavslutning

Standard pris • standard mengde

Standard pris • virkelig mengde

Virkelig pris • virkelig mengde

(1 - 2)

(2 - 3)

(1 - 3)

Vedlegg 7

(1)
Standardkostnader:

(2)
For avviksanalysen:
Virkelig forbrukt mengde/tid
til standard sats

(3)
Virkelige kostnader:
Driftsregnskapet
basert på finansregnskapets
virkelige kostnader ved
periodeavslutning

Standard sats • std. mengde/tid

Standard sats • virkelig mengde/tid

(1 - 2)	(2 - 3)
(1 - 3)	

Vedlegg 8

(1)
Standardkostnader:

(2)
Budsjettet

(3)
Virkelige kostnader:
Driftsregnskapet
basert på finansregnskapets
virkelige kostnader ved
periodeavslutning

Standard sats • std. mengde/tid

Standard sats • budsjettert tid

(1 - 2)	(2 - 3)
(1 - 3)	